

Datum van inontvangstneming : 29/05/2017

Zaak C-179/17

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

7 april 2017

Verwijzende rechter:

Juzgado de Primera Instancia n.º 1 de Barcelona (Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

30 maart 2017

Verzoekende partij:

Bankia, S.A.

Verwerende partijen:

██

██

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Het hoofdgeding heeft betrekking op een hypothecaire executie.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Verenigbaarheid van de artikelen 6 en 7 van richtlijn 93/13 met rechtspraak van de Tribunal Supremo (hoogste rechterlijke instantie, Spanje) die zich verzet tegen de beëindiging van de hypothecaire executie, wanneer het beding inzake vroegtijdige opeisbaarheid, waarop die executie is gebaseerd, oneerlijk is verklaard. De rechtsgrondslag is artikel 267 VWEU.

Prejudiciële vragen

1) Staan de artikelen 6 en 7 van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten in de weg aan rechtspraak [namelijk het arrest van de Tribunal Supremo (TS)] van 18 februari 2016] volgens welke, ondanks de oneerlijkheid van het beding inzake **vervroegde opeisbaarheid** en ondanks dat dit beding de basis vormt voor de vordering tot executie, de hypothecaire executie niet mag worden beëindigd, omdat voortzetting daarvan gunstiger is voor de consument, aangezien in het geval van een eventuele tenuitvoerlegging van een vonnis in een op artikel 1124 CC gebaseerde declaratoire procedure, de consument niet de procedurele voordelen kan genieten die kenmerkend zijn voor de hypothecaire executie, **welke rechtspraak evenwel geen rekening houdt met het feit dat volgens vaste rechtspraak van de TS zelf, dit artikel 1124 CC (dat geldt voor overeenkomsten die wederzijdse verplichtingen in het leven roepen) niet van toepassing is op de leningsovereenkomst**, daar dit een reële en eenzijdige overeenkomst is, die pas tot stand komt wanneer het geld geleverd is en, om die reden, enkel verplichtingen in het leven roept voor de geldlener, en niet voor de kredietgever (schuldeiser), zodat, indien in de declaratoire procedure deze [vaste] rechtspraak van de TS wordt gevolgd, de consument een uitspraak zou kunnen verkrijgen waarbij de vordering tot ontbinding van de overeenkomst en vergoeding van de schade wordt afgewezen, en niet langer kan worden gesteld dat voortzetting van de hypothecaire executie voor hem gunstiger is?

2) Indien wordt aanvaard dat artikel 1124 CC van toepassing is op leningsovereenkomsten of op alle gevallen van kredietovereenkomsten, staan de artikelen 6 en 7 van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten dan in de weg aan rechtspraak zoals [het arrest van de TS van 18 februari 2016], waarbij, om te beoordelen of het voor de consument gunstiger is om de hypothecaire executie voort te zetten, dan wel ongunstiger om een declaratoire procedure op basis van artikel 1124 CC te volgen, **er geen rekening mee wordt gehouden dat in het geval van een declaratoire procedure afwijzend kan worden beslist op de vordering tot ontbinding van de overeenkomst en tot schadevergoeding, indien de rechter de bepaling toepast in datzelfde artikel 1124 CC volgens welke „de rechter de gevorderde ontbinding [afwijst, indien (...) er redenen zijn om uitstel te verlenen]”**, gelet op het feit dat het nu juist binnen de context van hypothecaire leningen en kredieten met lange looptijden (20 of 30 jaar) voor de verwerving van woningen tamelijk waarschijnlijk is dat de rechter deze grond voor afwijzing toepast, met name wanneer de daadwerkelijke niet-nakoming van de betalingsverplichting niet al te ernstig is?

3) Indien wordt aanvaard dat het voor de consument gunstiger is om de hypothecaire executie voort te zetten, met de gevolgen van de vervroegde opeisbaarheid, verzetten de artikelen 6 en 7 van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten zich dan tegen rechtspraak zoals [het arrest van de TS van 18 februari 2016], die aanvullend toepassing geeft

aan een wettelijke regel (artikel 693, lid 2, LEC) **hoewel de overeenkomst zonder het beding inzake vervroegde opeisbaarheid in stand kan blijven**, en die uitvoering geeft aan voornoemd artikel 693, lid 2, LEC, **hoewel niet is voldaan aan de fundamentele voorwaarde ervan, te weten dat er binnen de overeenkomst sprake is van een geldig en werkzaam beding inzake vervroegde opeisbaarheid**, dat nu juist oneerlijk, nietig en zonder rechtsgevolg is verklaard?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29; met rectificatie in PB 2015, L 137, blz. 13). Artikelen 6, lid 1, en 7, lid 1.

Arrest van 21 januari 2015, Unicaja Banco en Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 en C-487/13, ECLI:EU:C:2015:21).

Beschikking van 1 juni 2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-602/13, ECLI:EU:C:2015:397).

Arrest van 21 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, ECLI:EU:C:2017:60).

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Código civil (hierna: „CC”) (Spaans burgerlijk wetboek. Artikelen 1101 en 1124).

Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (Spaans wetboek burgerlijke rechtvordering; hierna: „LEC”), van 7 januari 2000. Artikelen 552, lid 1, 561, lid 1, punt 3, 693, lid 2, en 695, lid 3.

Texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias, aprobado mediante Real Decreto Legislativo 1/2007 (herziene tekst van de Spaanse algemene Wet op de bescherming van consumenten en gebruikers en andere aanvullende wetten, aangenomen bij Koninklijk wetsbesluit 1/2007), van 16 november 2007 (hierna: „LGDCU”). Artikel 83.

Arresten van de Tribunal Supremo van 10 juli 1990, 22 december 1997, 22 mei 2001, 11 juli 2002, 7 april 2004 en 18 februari 2016.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Bij koopovereenkomst van 22 juni 2005 verwierven verweerders, ██████████ en ██████████ die wettelijk gezien consumenten zijn, het pand dat hun hoofdwoning werd, waarbij zij de oorspronkelijk op 28 mei 2004 aan de projectontwikkelaar van het pand

toegekende hypothecaire lening overnamen. De hypotheekschuld met betrekking tot de woning van verweerders bedraagt 188 000 EUR.

- 2 De door verweerders overgenomen hypothecaire lening was oorspronkelijk afgesloten voor een duur van dertig jaar, tot 28 mei 2034, die vervolgens werd verlengd tot 28 februari 2043.
- 3 Financieel beding 6 bis van de hypothecaire lening („vroegtijdige ontbinding door de kredietinstelling”) voorzag in vervroegde opeisbaarheid van de gehele lening, onder meer in geval van niet-betaling op de vervaldag van een, meerdere of alle termijnen die waren vastgelegd in het aflossingsbeding. Verweerders waren nalatig bij de voldoening van 36 termijnen.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 4 Verzoekster heeft zich tegen het verzoek om een prejudiciële beslissing verzet op grond dat de betrokken woning niet de hoofdwoning is van verweerders, een kwestie die volgens het oordeel van de verwijzende rechter niet van invloed is op de indiening van de prejudiciële vragen. Verweerders hebben geen opmerkingen ingediend.

Korte uiteenzetting van de motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 5 De verwijzende rechter heeft het verzoek om een prejudiciële beslissing ingediend als aanvulling op de door de Tribunal Supremo ingediende DDP C-70/17. Hij stelt allereerst dat indien wordt aanvaard dat een oneerlijk beding de consument niet mag binden, noch contractuele effecten mag genereren, en, tegelijkertijd, dat het beding inzake vervroegde opeisbaarheid het beding is waarop het verzoek om hypothecaire executie is gebaseerd, het in beginsel evident lijkt dat de oneerlijkheid van het beding zou moeten leiden tot niet-ontvankelijkheid van dat verzoek, indien deze oneerlijkheid in de preliminaire fase ambtshalve wordt vastgesteld, of tot beëindiging van de hypothecaire executie, indien zij wordt vastgesteld in de procedure van verzet tegen de executie.
- 6 In zijn arrest van 18 februari 2016 oordeelde de Tribunal Supremo evenwel dat de hypothecaire executie doorgang moet vinden, wegens de procedurele voordelen of privileges die de geëxecuteerde enkel binnen het kader van een dergelijke executie, en, in beginsel, niet binnen het kader van een gewone executie, voortvloeiend uit de declaratoire procedure, kan genieten, te weten vrijgave van de zaak, gedeeltelijke bevrijding van de schuld, en het feit dat het veilingpercentage niet minder kan bedragen dan 75 % van de getaxeerde waarde.
- 7 Desalniettemin is de verwijzende rechter van oordeel dat de kern van de zaak erin bestaat te analyseren of de situatie waarin de hypothecaire executie tegen de consument niet wordt beëindigd, voor laatstgenoemde inderdaad gunstiger is dan

de situatie waarmee hij te maken krijgt wanneer de hypothecaire executie wordt beëindigd en de schuldeiser later een declaratoire procedure inleidt op basis van artikel 1124 CC. Het is duidelijk dat de consument in de tweede situatie in elk geval tijd wint en vooralsnog voorkomt dat hij gedwongen uit zijn huis wordt gezet (zijn woning verliest). Die huisuitzetting kan weliswaar ook plaatsvinden bij een mogelijke tenuitvoerlegging van het in de declaratoire uitspraak gewezen vonnis, maar dan pas na geruime tijd, en misschien pas na jaren.

- 8 Voorts kan evenmin worden uitgesloten dat er in de toekomst jurisprudentiële richtsnoeren worden ontwikkeld, op grond waarvan dergelijke voordelen, zoals de gedeeltelijke bevrijding van de schuld, naar analogie worden toegepast op de gewone executie. In dat geval zal het nadeel, respectievelijk voordeel [van de ene executie ten opzichte van de andere] volledig verdwijnen.
- 9 De meest relevante twijfels aangaande de vraag of rechtspraak zoals het arrest van de Tribunal Supremo van 18 februari 2016 verenigbaar is met de artikelen 6 en 7 van de richtlijn, hebben betrekking op het feit dat deze lijkt te veronderstellen dat de door de schuldeiser op basis van artikel 1124 CC ingediende declaratoire vordering zal worden toegewezen, zodat de rechter de overeenkomst ontbindt en de consument veroordeelt tot het vergoeden van de schade als gevolg van de niet-nakoming van zijn verplichting tot betaling binnen het kader van de leningsovereenkomst, dat wil zeggen tot betaling van de reeds vervallen onbetaalde termijnen, en de nog niet vervallen termijnen die maandelijks moesten worden betaald tot aan het einde van de overeenkomst, in termijnen die vergelijkbaar zijn met die waarin artikel 693, lid 2, LEC voorziet voor de hypothecaire executie. Daarom zou het volgens de Tribunal Supremo, gelet op de zekerheid van dat vonnis, voor de consument gunstiger kunnen zijn om de executie voort te zetten, omdat hij dan ten minste kan profiteren van bovengenoemde voordelen.
- 10 De verwijzende rechter is evenwel van mening dat uit de analyse van de rechtspraak van de Tribunal Supremo en uit de tekst van artikel 1124 CC valt af te leiden dat het betrekkelijk zeker is dat de op dat artikel gebaseerde declaratoire vordering wordt afgewezen, in welk geval het voornaamste argument van de Tribunal Supremo zou komen te vervallen en de beëindiging van de hypothecaire executie duidelijk veel gunstiger zou zijn.
- 11 Volgens de rechtspraak van de Tribunal Supremo is de leningsovereenkomst namelijk een reële, eenzijdige overeenkomst die enkel verplichtingen in het leven roept voor de kredietnemer, en niet voor de kredietgever, hetgeen toepassing uitsluit van artikel 1124 CC, dat immers ziet op overeenkomsten die wederzijdse verplichtingen scheppen, die in de leningsovereenkomst niet bestaan. In dat artikel wordt namelijk bepaald: „Het recht om overeenkomsten te ontbinden wordt geacht impliciet besloten te liggen in wederkerige overeenkomsten wanneer een van de partijen de op haar rustende verbintenis niet nakomt. De benadeelde partij kan kiezen tussen het instellen van een vordering tot nakoming of ontbinding van de overeenkomst, in beide gevallen met schadevergoeding en de betaling van rente.

Ook kan zij ontbinding vorderen wanneer zij gekozen heeft voor nakoming, maar die nakoming achteraf onmogelijk blijkt te zijn. De rechter spreekt de gevorderde ontbinding uit wanneer er geen geponde redenen zijn om uitstel te verlenen.”

- 12 Daarom zouden alle verzoeken die zijn gebaseerd op artikel 1124 CC en die betrekking hebben op leningsovereenkomsten, moeten worden afgewezen, waardoor de voordelen voor de consument bij het beëindigen van de hypothecaire executie en de afhandeling via een declaratoire procedure werkelijk uitzonderlijk zouden zijn.
- 13 Logischerwijze kan niet worden uitgesloten dat de Tribunal Supremo zijn standpunt in de nabije toekomst wijzigt en voornoemd artikel (wanneer wellicht veel hypotheekschuldeisers als enig alternatief de weg van artikel 1124 CC zullen hebben) spoedig wel van toepassing acht op de leningen. Hoe dan ook gaat het om een mogelijkheid ten aanzien waarvan op dit moment in de rechtspraak geen aanwijzingen bestaan en die in elk geval duidelijk zou afwijken van het tot nu toe gevolgde standpunt.
- 14 Wanneer artikel 1124 CC niet van toepassing is op leningen, dan zou dit wel het geval kunnen zijn met artikel 1101 CC (inzake de vordering van schadevergoeding wegens vertraging of niet-nakoming), hoewel deze bepaling niet voorziet in ontbinding van de overeenkomst, doch in de verklaring of vaststelling van de niet-nakoming van de betalingsverplichting, en veroordeling tot betaling van de daadwerkelijk door die niet-betaling veroorzaakte schade, bestaande in het bedrag van de daadwerkelijk vervallen niet-betaalde termijnen, doch niet dat van de toekomstige termijnen. Zij kan dus geen economisch effect teweegbrengen dat vergelijkbaar is met de vroegtijdige opeisbaarheid (verlies van termijn en verplichting tot betaling van de toekomstige termijnen), zodat een declaratoire procedure op grond van artikel 1101 CC in geen enkel geval ongunstiger kan zijn voor de consument dan voortzetting van de hypothecaire executie, met de gevolgen van de vervroegde opeisbaarheid.
- 15 Indien, in strijd met de [vaste] rechtspraak van de Tribunal Supremo, wordt aanvaard dat artikel 1124 CC van toepassing is op leningen, kan niet worden uitgesloten dat de vordering tot ontbinding wordt afgewezen, indien de rechter zich op het standpunt stelt dat er redenen zijn om de schuldenaar een termijn te verlenen, zoals door datzelfde artikel uitdrukkelijk wordt bepaald en toegestaan. Dit is met name waarschijnlijk in het geval van hypothecaire leningen en kredieten met lange aflossingstermijnen (20 of 30 jaar) voor de verwerving van woningen, en wanneer de daadwerkelijke niet-nakoming van de betalingsverplichting niet al te ernstig is (wat de bedragen en de maandelijkse betalingen betreft). In die gevallen is het tamelijk zeker dat een afwijzende uitspraak zal worden gewezen, zodat niet kan worden gesteld dat de voortzetting van de hypothecaire executie noodzakelijkerwijze gunstiger zou zijn voor de consument.

- 16 Indien wordt aanvaard dat de voortzetting van de hypothecaire executie (samen met de gevolgen van de vervroegde opeisbaarheid) gunstiger is voor de consument, dan dient daarvoor in elk geval een juridische grondslag te zijn. Die grondslag kan, logischerwijze, niet worden gevormd door het contractuele beding, doch veeleer, in voorkomend geval, door artikel 693, lid 2, LEC, zoals is beslist in het arrest van de Tribunal Supremo van 18 februari 2016. Het zou dan dus gaan om de aanvullende toepassing van een wettelijke regel, in plaats van om een oneerlijk verklaard beding.
- 17 Op dit punt rijzen twee problemen: het eerste is de vraag naar de geldigheid zelf van de aanvullende toepassing; het tweede is, indien wordt aanvaard dat die toepassing geldig is, de vraag of al dan niet is voldaan aan alle voorwaarden van artikel 693, lid 2, LEC, om deze bepaling gevolgen te doen hebben.
- 18 Wat de geldigheid van de aanvullende toepassing betreft, wordt in het arrest Unicaja en Caixabank van 21 januari 2015 (C-482/13, C-484/13, C-485/13 en C-487/13) erkend dat de rechter de mogelijkheid heeft om een oneerlijk beding te vervangen door een nationale bepaling van aanvullend recht, maar enkel in „gevallen waarin door de nietigheid van het oneerlijke beding de rechter verplicht zou zijn om de overeenkomst in haar geheel te vernietigen en de consument daardoor geconfronteerd zou worden met zodanige gevolgen dat hij in zijn belangen zou worden geschaad”. Het ziet ernaar uit dat een lenings- of kredietovereenkomst zonder het beding inzake vervroegde opeisbaarheid in stand kan blijven. Voor de schuldeiser bestaat die mogelijkheid simpelweg niet. Het feit dat de hypothecaire executie bepaalde procedurele voordelen kan hebben die in andere procedures ontbreken, heeft niets te maken met het door datzelfde Hof van Justitie vastgelegde criterium inzake de geldigheid van de aanvullende toepassing van een wettelijke regel (ongeacht of de overeenkomst wel of niet in stand kan blijven zonder het oneerlijk verklaarde beding).
- 19 Zelfs indien de aanvullende toepassing van artikel 693, lid 2, LEC in abstracto geldig wordt geacht, ontstaat er een nieuw probleem: dit artikel bepaalt dat „betaling van het volledige als hoofdsom en rente verschuldigde bedrag kan worden gevorderd, wanneer is [bedongen] dat de volledige lening vervroegd opeisbaar wordt indien ten minste drie maandelijkse termijnen opeisbaar zijn geworden [...], en [dit beding] is vervat in de akte van de lening en ingeschreven in het desbetreffende kadaster”. Dat wil zeggen dat een van de fundamentele voorwaarden van dat artikel is dat er een beding bestaat. Zonder twijfel bestond er een beding ten tijde van de sluiting van de overeenkomst, doch dit is oneerlijk en nietig verklaard, zodat het ongeldig is (wegvalt uit de overeenkomst en wordt geacht daar geen deel van uit te maken). Het is dus duidelijk dat artikel 693, lid 2, LEC verwijst naar het bestaan van een geldig en werkzaam beding en niet naar een oneerlijk, nietig en onwerkzaam beding. Indien het daarentegen irrelevant wordt geacht of het beding oneerlijk is of niet, zou dit leiden tot de absurde situatie waarin, volgens het arrest van de Tribunal Supremo van 18 februari 2016, de vervroegde opeisbaarheid altijd geldig zou zijn, ongeacht de inhoud (en ongeacht de mogelijke oneerlijkheid) van het contractuele beding. Daarmee zou

de wetgeving inzake consumentenbescherming worden uitgehold en de bescherming die deze biedt ernstig worden verzwakt.